

ТИЖНЕВИК - REVUE HEBDOMADAIRE - ТРИДЕНТ UKRAINIENNE

Число 29 (629) Рік вид. XIV. 17 липня 1938 р. Ціна 2 фр. Prix 2 fr.

Париж, неділя, 17 липня 1938 року.

4 липня с. р. в Ужгороді відбувся 8-ий з'їзд Української Учительської Громади, на який прибуло біля тисячі й сто учителів й учительок. Цей з'їзд випав більше маніфестаційним, ніж миттєвим, і показав він надзвичайний зріст і силу організації і виявив глибоке розуміння того правдивого гасла і того правдивого шляху українського учительства на найбільше висуненій на захід частині нашої землі, — а саме гасла: «який учитель — такий і його нарід!» Це гасло висунене закарпатським чільним діячем д-ром М. Брящайко — найбільше скристалізувалося на цьому з'їзді. Це гасло показало себе животворним і живучим у тій заклітій боротьбі з москвофільством і русифікацією, що її старанно переводять на цьому закутку української землі вороги великої Української національної Ідеї.

З'їзд Учительської Громади тої організації, що де-далі, то щільніше обіймає своєю сіткою свідомих українських патріотів на Закарпатській землі, — це вияв того процесу загально-національного, що переможною ходою своєю нищить на своєму шляху усі перешкоди, усі труднощі.

«Який учитель — такий і його нарід!» Від правдивого здійснення цього гасла залежатиме і майбутнє народу.

Вітаючи цей поновний вияв сили українського духу, можемо лише побажати, щоби цей черговий з'їзд Учительської Громади був моральним двигуном, який зрушить ще тих малосвідомих

українського роду і крови чинників на Підкарпаттю на правдивий шлях служення рідному краю і його інтересам.

А керівникам національного руху українського на Закарпаттю — наше щире привітання.

* * *

Галичина втратила ще одного визначного сина — ген. М. Тарнавського, колишнього командуючого Українською Галицькою Армією. Жалобою вкрилися обличчя наших земляків, що з сумом одпроваджували в останню дорогу покійного.

Сьогодні рано ще над свіжою могилою одзначити місце покійного, яке він зайняв на шляху боротьби українського народу за визволення. Історія, безстороння й об'єктивна, з часом у майбутньому вкаже і оцінить все те, що покійний за свого життя чинив.

Сьогодні стоїмо перед свіжою могилою і складаємо перед тою могилою наш низький поклін.

РІЧНИЦЯ СМЕРТИ бл. пам. С. ПЕТЛЮРИ

В Межиріччі.

З нагоди 12-ої річниці трагічної смерті бл. пам. Головного Отамана Симона Петлюри відслужено було панахиду 5 червня б. р. в православній церкві в с. Стрижавці. Після панахиди місцевий пан-отець в короткій, але палкій промові зазначив еміграції, що ніколи не слідє забувати свого Отамана, який при життю вів до цілі, яку можна досягнути при терпінню і вірі.

Невелика наша колонія в Межиріччі була вся присутня на цій панахиді, яка зробила глибоке і невитравне вражіння.

У Білостоці.

Як і в минулих роках не вдалося й цього року одержати дозвіл і можливість відслужити панахиду в українській мові, а в церковно-московській мові Громада в Білостоці служити не хоче. Тому то 12-ту річницю смерті Головного Отамана С. Петлюри Відділ УЦК в Білостоці вшанував 25 травня тільки урочистими сходинами в домівці Відділу, на яких після вшанування пам'яті Великого Небіжчика хвилиною мовчання, ширшу доповідь написану сотн. Садулевичем, прочитав Голова Відділу полк. Писанюк, в якій закликав бути вірними заповітам С. Петлюри і доложити всіх сил до здобуття того, за що Він своє повне сил життя віддав.

Бурса ім. С. Петлюри в Перемишлі.

В річницю смерті С. Петлюри з ініціативи Управи Бурси його іменю в Перемишлі відбулася жалібна урочистість, виконавцями програму якої були вихованці Бурси. Хор під керівництвом Г. Мироненка виконав цілком низку пісень, з рефератом присвяченим С. Петлюрі виступив В. Паньковецький, декламації віршів Н. Лівичької-Холодної з «Сім літер» і виступ струнної оркестри (тако-ж вихованців Бурси) — замикали програм академії. Серед присутніх на академії — переважно українські громадяне Перемишля. Академія дала 40 зол. прибутку.

Діточа оркестра починає виступати і на різних імпрезах місцевих українських організацій.

СИМОН ПЕТЛЮРА *)

(матеріали для бібліографічного покажчика)

(Продовження)

751. Сірополко, Ст[епан]. Літературно-журналістична діяльність С. В. Петлюри.
«Тризуб», 1936, ч. 27-28, сс.: 8-14; ч. 29-30, сс.: 2-5; ч. 31, сс.: 3-5.
752. Сірополко, Ст[епан]. Симон Петлюра і народне учительство.
«Рідна Школа», 1936, ч. 11, сс.: 162-165.
753. Сірополко, Ст[епан]. Симон Петлюра на службі Всеросійської Земської Спілки.
«Новий Час», 1936, ч. 115, сс.: 3-4.
754. Сірополко, Ст[епан]. Сторінка з діяльності Симона Петлюри на еміграції.
«Діло», 1936, ч. 114, сс.: 5-6.
755. Сірополко, Ст[епан]. Ф. Корш і його молодий друг — С. Петлюра.
«Тризуб», 1936, ч. 21-22, сс.: 14-16.
756. Скрипник, Степан. До життєпису Симона Петлюри.
«Волинь — С. Петлюри», сс.: 8-10.

*) Див. «Тризуб» ч.ч. 21-22 (571-72) з 30.V м.р., 23-24 (573-74) з 13. VI м.р., 26 (576) з 4. VII м.р., 32-33 (582-83) з 22. VIII м.р., 35 (585) з 12. IX м.р., 40-41 (590-91) з 17.X м.р., 43 (593) з 7.XI м.р., 45 (595) з 21.XI м.р., 46 (596) з 28. XI м.р., 11 (611) з 13. III. с.р., 12 (612) з 20. III. с.р., 25 (625) з 19 VI. с., 28 (628) з 10 VII. с.р.

757. Славінський, М[аксим]. Симон Петлюра. 1926-1936.
«Тризуб», 1936, ч. 23-24, сс.: 2-4.
758. Сумні роковини.
«Віра і Наука», Коломия, 1936, ч. 5, с. 2.
759. С. Х. Хто такий Симон Петлюра.
«Вісти з Лугу», 1936, ч. 5, сс.: 65-67. З портр.
760. Томашевський, Стефан. Петлюра. Політичний некрольоґ.
«Нова Зоря», 1936, ч. 34, сс.: 3-4. Передрук з кн. Томашевського — «Під колесами історії», уперше друк. в «Українським Слові», Берлін.
761. Тридянський, П. Перед Академією в 10-ліття смерті С. Петлюри.
«Новий Час», 1936, ч. 119, с. 7.
762. Удовиченко, О. Ген.-шт. Ген.-хор. Людина глибокої віри.
«Гуртуймося», 1936, ч. I-II <XVII-XVIII>, сс.: 21-23.
763. Удовиченко, О. Ген. шт. Ген.-хор. С. Петлюра — душа армії.
«Вояк», 1936, ч. 5, с. 2.
764. Филонович, В[асиль]. Підполковник. С. Петлюра — постать національно-державного чину.
«Гуртуймося», 1936, ч. I-II <XVII-XVIII>, сс.: 10-17.
765. Филонович, Вероніка. Фраґменти.
«Гуртуймося», 1936, ч. I-II <XVII-XVIII>, сс.: 27-28.
766. Хорольський, Г. Десятиліття смерті Симона Петлюри на Волині.
<Від нашого кореспондента>.
«Новий Час», 1936, ч. 119, с. 2.
767. Хто такий Симон Петлюра?
«Вісти з Лугу», 1936, ч. 5.
768. Чіпка, Галактіон. Петлюра.
«Діло», 1936, ч. 114, с. 9.
769. Шлендик І[ван], Д-р. Симон Петлюра, як особа і вождь.
«Тризуб», 1936, ч. 29-30, сс.: 8-9; ч. 31, сс.: 5-10.
770. Шумицький, М. Три моменти.
«Тризуб», 1936, ч. 21-22, сс.: 23-24.
771. Ю. П. Як Петлюру мали розстріляти в Києві. Невідома сторінка з життя Головного Отамана.
«Неділя», 1936, ч. 20, ч. 4.
772. Яр. - Гуцул, Мик[ола]. Ми виконаємо заповіт Петлюри.
«Вояк», 1936, ч. 5, с. 3.

II. Менші газетні статті, хронікерські замітки, інформації

а) ПАНАХИДИ, АКАДЕМІЇ, ПОМИНАННЯ.

773. Академія в честь Гол. Отамана С. Петлюри в Чагрові [Рогатинщина].
«Діло», 1936, ч. 151, с. 7.
774. Академія в честь Петлюри в Тустановичах.
«Новий Час», 1936, 127, с. 7.
775. Академія в честь Симона Петлюри в Луцьку.
«Новий Час», 1936, ч. 122, с. 7.
776. Академія в честь Симона Петлюри.
«Новий Час», 1936, ч. 122, с. [1].
777. Академія в честь Симона Петлюри [в Боголюбах].
«Новий Час», 1936, 122, с. 7.
778. Академія в честь С. Петлюри [в Бориславі].
«Новий Час», 1936, ч. 117, с. 4.
779. Академія в честь С. Петлюри [в Ластівках, Дорогобичського повіту].
«Новий Час», 1936, ч. 129, с. 7.
780. Академія в честь С. Петлюри в Перемішлі.
«Діло», 1936, 134, с. 5.
781. Академія в честь С. Петлюри в Стоянові.
«Новий Час», 1936, ч. 128, с. 7.
782. Академія 10-ліття смерті С. Петлюри [в Нью Йорку]. <Комунікат Стрілецького Гуртка ч. 2>.
«Січ. Клич», 1936, ч. 1, с. 7.
783. Академія з нагоди 10-ліття смерті Головного Отамана С. Петлюри [у Львові].
«Діло», 1936, ч. 121, с. 4.
784. Академія з нагоди 10-ліття смерті Петлюри в Болгарії.
«Новий Час», 1936, ч. 131., с. 8. Передрук з «Українського Тижня».
785. Академія пам'яті С. Петлюри в Білгороді.
«Неділя», 1936, ч. 22, с. 11.
786. Академія С. Петлюри й поляглих борців за визволення України [в Шангаю].
«Січ Клич», 1936, ч. 5, с. 3.

787. Akademja ku czci Symona Petlury w Instytucie Wschodnim w Warszawie.
«Biul. Pol.-Ukrain.», 1936, ч. 23, сс.: 240-241. 3 іл.
788. Akademja ku czci Symona Petlury w Bukareszcie.
«Biul. Pol.-Ukrain.», 1936, ч. 23, с. 244.
789. Akademja ku czci S. Petlury w Pradze.
«Biul. Pol.-Ukrain.», 1936, ч. 23, с. 244.
790. Akademja ku czci S. Petlury we Lwowie.
«Biul. Pol.-Ukrain.», 1936, ч. 23, с. 243.
791. Б. К. Свято в честь Симона Петлюри. Свято в Ченстохові.
«Діло», 1936, ч. 123, с. 3.
792. Бережанщина — Симонові Петлюрі. Місцеве святкування. Академія.
«Новий Час», 1936, ч. 140, с. 8.
793. Бідненко, А. Десяті роо[!]ковини трагічної смерті Головного Отамана Військ Української Народньої Республіки Симона Петлюри в Гайнівці.
«За незалежність», 1936, ч. 20, сс.: 14.16. Іл.
794. Богдановець. Лист із Берліна.
«Тризуб», 1936, ч. 25-26, сс.: 11-12.
795. Бурштинщина — С. Петлюрі.
«Новий Час», 1936, ч. 151, с. 7.
796. В. Д. Святкування 10-річниці смерті С. Петлюри українською колонією в Варшаві.
«Час», 1936, ч. 2169, с. 3.
797. В десяти роковини смерті С. Петлюри [вс. Облазницях].
«Новий Час», 1936, ч. 146, с. 7.
798. В 10-ліття смерті Головного Отамана С. Петлюри.
«Діло», 1936, ч. 115, с. 5.
799. В 10-ліття смерті От. Симона Петлюри.
«Новий Час», 1936, ч. 129, с. 7.
800. В 10-ліття смерті Симона Петлюри.
«Діло», 1936, ч. 116, с. 7., ч. 117, с. 2.
801. В 10-ліття смерті Симона Петлюри. Тернопіль, Львів, Лодзь. — Ів. Н. Олександрів Куявський — Мартиненко. Кельци — Філія Г-ва УЦК в Кельцях.
«За Незалежність», 1936, ч. 20, сс.: 18-19.
802. В 10-ліття смерті С. Петлюри.
«Новий Час», 1936, ч. 120, с. 8.

803. В 10-ліття смерти С. Петлюри.
«Українські Вісти», 1936, ч. 119, с. [1].
804. В 10-ліття смерти С. Петлюри [в с. Устріках].
«Новий Час», 1936, ч. 137, с. 7.
805. В пам'ять Симона Петлюри [в Букарешті].
«Час», 1936, ч. 2167, с. 2.
806. В роковини смерти С. Петлюри.
«Новий Час», 1936, ч. 108, с. 7.
807. Відгомін свята С. Петлюри в Бережанах.
«Новий Час», 1936, ч. 144, с. 4.
808. Відновлення читальні в Строневи-
чах [біля Перемишля].
«Новий Час», 1936, ч. 157, с. 7. Реферат про С. Петлюру, іменем якого названо читальню.
809. Вісті зі Станиславова.
«Неділя», 1936, ч. 22, с. 11.
810. Вшанування пам'яті Сим. Петлюри
в Вусігесті. <Українтаг>.
«Час», 1936, ч. 2.188, с. 2.
811. Вшанування пам'яті Симона Петлю-
ри на десятиліття Його смерти.
«Тризуб», 1936, ч. 21-22, сс.: 31-36.
812. Вшанування світлої пам'яті С. Пет-
люри на десятиліття Його смер-
ти. Од власних кореспондентів. В Парижі. У Вар-
шаві. — І. Липовецький. В Берліні. В Празі.
В Букарешті. В Білгороді. В Брюсселі. В Галичині. В
Тернополі. — Л. Коваленко. На Волині. У Ко-
велі. У Франції. В Крезі. В Тулузі. В Оден-ле-Тіші.
В Бельгії. В Шарлеруа. В Чехословаччині. У Ржев-
ницях — Б. Л[и сянський]. В Шанхаю.
«Тризуб», 1936, ч. 23-24, сс.: 5-12. Іл.
813. Вшанування світлої пам'яті С. Петлю-
ри на десятиліття Його смерти. <Од
власних кореспондентів>.
«Тризуб», 1936, ч. 25-26, сс.: 2-7.
814. Вшанування світлої пам'яті С. Пет-
люри на десятиліття Його смерти.
<Од власних кореспондентів>. У Польщі. В Румунії,
в Болгарії. В Америці. В Харбіні.
«Тризуб», 1936, ч. 27-28, сс.: 2-8.
815. Вшанування св. пам'яті Симона
Петлюри на десятиліття Його
смерти в Парижі.
«Тризуб», 1936, ч. 20, с. 2.

816. Вшанування пам'яті С. Петлюри у Празі.
«Діло», 1936, ч. 110, с. 5. Передрук з «Українського Тижня».
817. Галич — гол. от. Петлюри.
«Новий Час», 1936, ч. 128, с. 7.
818. Геродот, Дмитро. Комітет імени Симона Петлюри в Румунії.
«Гуржуймося», 1936, ч. I-II <XVII-XVIII>, сс.: 29-30.
819. Горєвський, Борис. Академія присвячена 10-ім роковинам смерти Вождя Симона Петлюри [у Варшаві].
«Час», 1936, ч. 2180, с. 2.
820. Гусятин — пам'яті С. Петлюри.
«Новий Час», 1936, ч. 137, с. 7.
821. Д. М. Свято Покрови в Парижі.
«Тризуб», 1936, ч. 36, сс.: 4-6.
822. Д-ц. Канада — Симонові Петлюрі.
«Тризуб», 1936, ч. 33, с. 3.
823. 25 травня в Празі.
«Український Тиждень», 1936, ч. 23., сс.: [1]-2.
824. Десята річниця смерті Головного Отамана С. Петлюри.
«Вояк», 1936, ч. 5, с. 4.
825. 10-та річниця смерті Головного Отамана Симона Петлюри в Празі.
«Вояк», 1936, ч. 5, с. 4.
826. 10-ті роковини смерті Симона Петлюри.
«Український Голос», 1936, ч. 19, с. 5.
827. 10-ті роковини смерті С. Петлюри в Пивовщині.
«Діло», 1936, ч. 129, с. 7.
828. 10-ліття смерті Отамана Петлюри [в Сокалі].
«Новий Час», 1936, ч. 108, с. 7.
829. Десятьліття смерті С. В. Петлюри [у Вінницігу].
«Новий Шлях», 1936, ч. 25, с. 7.
830. Д-р Назарі[!]к виступив проти святкування пам'яті С. Петлюри.
«Дніпро», 1936, ч. 12, с. [1].
831. Журналь де Женев про річницю Симона Петлюри.
«Ofinog», 1936, ч. 57, сс.: 1-2; «Час», 1936, ч. 2174, с. 4.
832. З життя української еміграції в Каліші [10 літ смерті С. В. Петлюри].
«Діло», 1936, ч. 239, с. 7.

П. Зленко

(Далі буде)

З ЖИТТЯ Й ПОЛІТИКИ

— Сoвітська преса й совітська дійсність. — Вибори в УССР. — Занепад політичного життя в совітах і його причини. — Диктатура в Західній Європі і в СССР.

Що-далі, то все важчим і труднішим робиться становище обсерватора совітського життя і відносин, який примушений слідувати за тим, що діється в совітській державі, в першу чергу на підставі тих матеріалів, які постачає совітська преса. Ніколи не була совітська преса, підпорядкована державним чинникам, тим дзеркалом, яке відбивало життя; завжди в ній переважав матеріял агітаційного характеру. Але за тих часів, коли в рямях комуністичної партії йшло політичне життя, коли ця остання творила певну політичну групу, в боротьбі окремих політичних течій в середині партії мав місце відгомін тих процесів, які виявлялися в справжньому совітському житті і знаходили ці процеси виявлення, хай неповне і викривлене, на сторінках совітської преси. Коли совітська преса постачала агітаційний матеріял, вона мала на увазі не лише робітничі маси, але й членів партії до революційного набору і совітську інтелігенцію і мусіла мати на увазі той культурний рівень, на якому стояли ці групи. Не могла тоді совітська преса обмежуватися самими загальниками, повторенням все тих самих примітивних тверджень; навіть в цьому агітаційному матеріялі можна було часами виловлювати дуже цікаві уступи, які кидали світло на справжню совітську дійсність.

Що-далі оформлювалася диктатура Сталіна, то все біднішим і все менш цікавим ставав зміст совітської преси. Політичне життя завмірало що-далі все більше. Партійний загал обертався в позбавлене всяких прав стадо, функції якого зводилися до того, щоб уважно слідувати і виконувати ці вказівки, що їх давалося з Кремля. Політична боротьба перетворилася в боротьбу між окремими особами серед сталінського оточення; перипетії цієї боротьби оточені глибокою таємницею і не знаходять жадного відгуку на сторінках совітських органів. Змивився так само агітаційний матеріял, що його постачає совітська преса, розрахований він тепер на потреби і вимоги нових груп совітської суспільности — на людей, що здобули свою освіту і оформили свій світогляд уже в умовах совітського режиму. Оскільки ж ці групи стоять на нижчому культурному рівні, ніж довоєнні кадри, відповідно знизилася і якість агітаційного матеріялу. Зводиться він тепер до повторення тих самих загальників, відзначається надзвичайним примітивізмом, а найголовніше майже цілком відсутні в ньому ті факти і відомості, які характеризують сучасні совітські відносини.

Наслідком цього обсерватор совітського життя тут за кордоном опиняється в такому становищі, в якому би опинився той закордонний публіцист, який мусів би укладати огляди дореволюційного російського життя, маючи єдиним джерелом «Губернські Ведомості». Совітська преса дає тепер лише обмежений дуже неповний і тенденційний фактичний матеріял. В ній лише в порядку виняткового можна зустріти відомості, які дають уявлення про ті зрушення і процеси, що відбуваються в глибинах народніх.

Звернути увагу на це становище кожного обсерватора і дослідника совітських відносин в теперішній час, на нашу думку, є кінче потрібним. Відсутність конкретних матеріалів для з'ясування окремих моментів в розвиткові совітських відносин, мимоволі примущує обсерватора і дослідника в першу чергу концентрувати увагу в області загальних концепцій і загальних схем. Матеріялу для того, щоб цим концепціям і схемам надати більше конкретний і детальний характер, раз у раз бракує. При тій кількості і якості матеріалів про совітське життя, яким ми тепер розпоряджаємо, переведення такої конкретизації і деталізації в дуже багатьох випадках є завданням не до виконання.

* * *

Остання найвизначніша подія, яку занотувала совіська преса в УССР це — вибори до законодавчих установ, створених новою конституцією, що відбулися 26 червня. Даремне було б шукати в совіській пресі матеріалів, які б давали можливість з'ясувати політичну реакцію людності на цю подію. Перебіг виборів в совіській пресі стилізований в той спосіб, що населення, мовляв, з радістю і з ентузіазмом поспішало до виборчих урн, щоб віддати бюлетені «з іменем, яке зробилося символом найкращого, наймудрішого, найсміливішого, найчутливішого, з іменем великого з великих, з іменем І. В. Сталіна» («Правда» ч. 176 з 28. VI). В таких виразах пише про вибори депутат до верховного совіту УССР драматург Корнійчук і його стиль вірно віддає характер взагалі всіх писань совіської преси про перебіг виборів. Пишуть про однодушне голосування всіх виборців на єдиний урядовий список про масову участь у виборах, яка наближається до стопроцентової, про прояви відданості Сталінові, що їх виказували громадяне, віддаючи свої голоси.

Коли порівняти перебіг цих виборів з вибором до верховного совіту СССР, що відбулися в грудні, кидається в очі одна характеристична риса в їх аранжуванні. Існувала тенденція під час цих останніх виборів можливо більше затушувати політичний характер цього акту. Теперішнім виборам змагалися надати характер якогось свята з музикою, танцями і співами, зорганізовано було під час виборів численні музичні і співочі антрепризи, до участі в яких змагалися притягнути найширші кола громадян. Що криється за цим способом переведення виборів в форми якогось совіського карнавалу — змагання шляхом всякого роду музично-вокально-танцювальних аранжувань забезпечити максимальну участь у виборах чи змагання відвернути увагу виборців від політичного значіння виборчого акту, змагання за допомогою співаків і музики примусити забути громадян, що вибори, в яких вони беруть участь, це лише карикатура справжніх виборів, цього з совіської преси ми не маємо можливості довідатися.

Як не як цей карнавальний характер переведення виборів, які в усіх державах мають характер яскраво висловленої політичної кампанії, є характеристичним показником повного занепаду політичного життя в совіській державі.

* * *

Цей занепад політичного життя є логічним і неминучим наслідком процесу оформлення і розвитку сталінської диктатури. Є колосальна різниця між диктаторськими режимами, які існують в західно-європейських державах і тою диктатурою, яка раніше про долю народів СССР. Диктатури, що існують в Західній Європі, знаменують собою яскраво визначений напрям і програм. Шлях Сталіна, яким він дійшов до влади, і спосіб, яким він здійснює свою владу, характеризується повною безпрограмністю і принциповим еклетизмом. Із спадщини Леніна, з того ідеологічного розпорядження в комуністичній партії, Сталін в залежності від обставин і часу використовує концепції, які одна одну взаємно виключають, не турбуючися, що хтось йому може закинути нелогічність і непослідовність. Дуже легким завданням є довести безпідставність і неправильність поглядів Сталіна, аргументуючи це його ж таки власними твердженнями і тезами з перед кількох років. Ця відсутність програму, відсутність провідної концепції в лінії Сталіна ставить непереможну перешкоду для існування якого-будь політичного життя в сучасних совіських умовах. Оскільки нема провідної лінії на совіських верхах, самий лояльний прихильник диктатури, який буде найбільш свідомо цитувати твердження Сталіна з його промов і статей, завжди перебуває в небезпеці, чи наведена ним цитата з творів Сталіна не є вже відміненою новою цитатою, йому невідомою, або чи не буде вона скасована тими новими твердженнями, які

буде завгодно провідникової світового пролетаріату проголосити в ближчому майбутньому. Аджеж і одно і друге загрожує зарахованням до ухильників з усіма наслідками, які несе з собою ухильництво. При цих умовах нема і не може бути жадних стимулів для існування і розвитку політичного життя. При цих обставинах стає доцільним в усіх публичних виступах присягатися в вірності не сталінському програмові, а в вірності самому Сталінові, освідчуватися йому в своїй відданості, вихвалювати його геніяльність, його добродетель, його героїзм, оздоблювати його ім'я найбільш гучними епітетами. При цій ситуації є цілком природним і найбільш безпечним переводити таку сугубу політичну кампанію, якою є вибори, в формі карнавалу. Це дає найбільшу гарантію не попасти до категорії ухильників.

Взагалі, коли шукати аналогії для сталінської диктатури, їх не треба бачити в сучасних західно-європейських диктатурах. Ці диктатури і їх програми вирости на ґрунті західно-європейської культури: вони дають свою інтерпретацію надбань попередніх культурних генерацій Західної Європи, хай не всі приймають цю їх інтерпретацію, проте навряд чи хто зможе відкидати їх органічний зв'язок з певними течіями і напрямками західно-європейської культурної творчості. Інша річ сталінська диктатура, яка виростила на незайманому і дикому ґрунті російського Сходу шляхом боротьби і нищення тої слабкої і нечисленної групи, яка там змагалася закорінити західно-європейські культурні традиції. Те в що обернулася ця диктатура має свої аналогії не в сучасних західно-європейських диктатурах, а в традиціях російської історії. Теперішнє обожествлення особи Сталіна має свою аналогію в минулому московського царства, в трактуванні московського «царя-батюшки», найвищого джерела закону і влади, як незапереченого останнього і рішачого авторитету. В зв'язку з цим і політичне життя в СССР прийшло в повний занепад і зникло так само, як не існувало жадних виявів політичного життя в московському царстві.

* * *

Коли продовжувати аналогію між сталінською диктатурою і відносинами в московському царстві, треба сказати, що та політична боротьба яка існує зараз в СССР. Так само має подібність до тих відносин, що мали місце в Росії перед двома-трьомастами років в Москві. Вияви політичної боротьби в СССР на разі зводяться до боротьби за впливи серед осіб, що належать до ближчого сталінського оточення; те саме знала дуже довгий час стара Росія, де політична боротьба заступалася боротьбою серед тої невеликої групи, що була близькою до царського трону. Можна знайти аналогії в російському минулому і для тої долі, яку призначає для відставлених совітських достойників сталінська диктатура. Совітські процеси останніх років, каяття поставлених на суд і їхні засуди все це було в російському минулому, все це не є жадним новим винаходом сталінської диктатури. Червона Москва відновлює старі традиції царської «Москви-матушки» з перед соток років. Відновлює не через те, що ставить це своїм завданням, не через те, що змагається до того. Маємо до діла з процесом стихійного порядку. Коли знищено було в Росії ту верству, яка була зв'язана з західно-європейською культурою, коли було проголошено війну гнилій буржуазній Західній Європі, а запозичення в ній було обмежено запозиченням в області техніки, заявила свої права і виявила свої впливи стара московська державна і культурна традиція і переможно зайняла опорожені місця.

Тим то гадаємо ми багато фактів теперішньої совітської дійсності стане для нас більш ясними і зрозумілими, коли пригадаємо ми собі події й факти з минулого Росії, факти і події передусім з тих часів, коли Росія була ще московським царством.

В. С.

Трибуна Молодих

Ч. 8.

17 липня 1938 року.

БОРИС ОЛЬХІВСЬКИЙ

С В О Є Й Ч У Ж Е

(Доповідь на зборах К! Запоріжжя 4 червня 1938 р.)

Панове Товариство Запорожці і Високоповажані Гості!

Хочу поділитися з Вами по-дружньому жменькою думок, що їх викликали в мене один реферат, прочитаний недавно в нашій К! і одна розмова з панночкою українкою у Львові.

На академії в пам'ять Головного Отамана Симона Петлюри, що її влаштувала К! Запоріжжя 28 травня цього року, чули ми реферат козаків Лівші, в якому він схарактеризував «вірую» Корпорації. В тоні промовця легко було відчутися велику щирість, віру тверду й фанатичну. Тому присутні на академії гості слухали його з великою увагою, відчуваючи, що чують не порожні фрази, а глибокі переконання запорізької молоді.

Мені особливо врізалось в пам'ять одне місце з доповіді пана товариша Лівші, на яке і сам він, як мені здалося, поклав особливий натиск.

Сенс цього місця був такий:

«Запорожець шукає моральних сил до національних змагань тільки в українських, а не в чужих традиціях, з українських історичних традицій зачерпує національну гордість. Запорожець виховується на своїх, українських, а не чужих прикладах».

А від паночки — націоналістки у Львові почув я:

«Дуже зле, що наші українці так люблять вчити розуму чужинців, «просвіщати» їх в українській справі. Чи ж це наше діло? Нам треба самих себе вчити, а не чужих!»

Оці саме два вискази я хотів би проаналізувати і зробити з цією аналізи практичні висновки, що могли б нам пригодитися на майбутнє.

Варто це зробити вже тому, що згадані вискази не були випадкові, а, навпаки, тісно пов'язані з сучасними ферментами в настроях української молоді.

Ті, що чули реферат пана товариша Лівші, розуміли зв'язок між змістом цього реферату і засторогами, висловленими свого часу в «Трибуні Молодих» з приводу ідеологічного напрямку «Книгозбірні Вітника». Це були два вияви того самого явища: реакція української державницької молоді на намагання зробити головною віссю українського національного виховання славлення не українських, а чужих провідників і героїв: Де-ля-Рока, маршала Блюхера і багатьох інших. Запорожці вважали і вважають, що основою національного виховання повинно бути ширення культу не чужих героїв і традицій, а власних, українських.

Ось тому й казав пан-товариш Лівша, що запорожці виховуються на українських, а не чужих прикладах. А тепер уявіть собі, Панове Товариство, що хтось Вам скаже:

«Добре, Ви стоїте на цьому становищі! А чому ж не дуже давно частував Вас власний Ваш кошовий Б. Кентржинський дуже докладними рефератами про методи організації німецької молоді? А проф. Р. Смаль-Стоцький раз-у-раз то ставить Вам у приклад якусь німецьку, італійську чи англійську практику, то, оповідаючи про політичну працю української еміграції, порівнює її з тим, що робили Масарик, Дмовський, Падеревський. Чому ж Ви проти цього не протестуєте?»

Справді чому? При цій нагоді пригадаю собі, що і я грішний в останній своїй статті в «Трибуні Молодих» радив вчитися методів боротьби, «техники перемоги» не у Де-ля-Рока навіть, а куди гірше—в самісенькому чорному пеклі, від самого Леніна.

Що ж воно таке? Чи існують у нас такі кардинальні різниці в поглядах поодиноких людей?

Чи може — ще гірше, може ми самі не знаємо чого хочемо і самі собі суперечимо?

Так могло б комусь видаватись. В дійсності ж ці різниці й суперечності не існують. В дійсності національний інстинкт вивів нас на добрий шлях. Мусимо тільки, простуючи твердо цим шляхом, де-які речі, що їх підказав нам національний інстинкт, докладніше собі усвідомити.

Незрозумілі на перший погляд, ніби — суперечності поясню на прикладах — ілюстраціях, прикладах — вибачте мені — чужих.

Ось недавно приїздив до Італії вождь Німеччини Адольф Гітлер. Приймали його, як відомо, незвичайно урочисто: споруджено дуже коштовні декорації, величезні юрби італійців вітали гостя.

І ось влізливі та спостережливі чужоземні репортери, що сновигали під той час між італійською юрбою, прислухуючись до розмов, помітили з великим здивуванням, що не було в цій юрбі такого щирого, спонтанічного ентузіазму, якого вони сподівалися. Італійці-фашисти приймали Фюрера так, як наказали їм Дуче, організаційна дисципліна, державні інтереси Італії. Треба було заманіфестувати перед усім світом солідарність Італії та Німеччини, і фашисти маніфестували її з усієї сили.

А одночасно зазначено дивну й для багатьох нерозумілу холоднечу, що пробивалася в розмовах фашистів про Гітлера. Вони свобідно дозволяли собі іронізувати, жартувати з Фюрера, Німеччини та націонал-соціалізму. Такої іронії, таких критичних жартів вони не допускають супроти Мусоліні та фашизму.

Вони вітали Гітлера, як найбільшого союзника Італії, але не забували при цьому й про деякі справи, в яких італійські інтереси перехрещуються з німецькими. В їх розумінні згода Італії на «аншлюс» не була виявом захоплення італійських націоналістів близьким, рідним і зрозумілим «тако-ж націоналізмом» німецьким. Була важкою й болючою жертвою, що на неї згодилася Італія задля більших, важливіших справ.

Ворожа до Італії та Німеччина преса силкувалася використати ці італійські настрої, як доказ штучності й нетривалості осі Рим-Берлін. А втім, щоб пояснити ці настрої, цілком не треба перебільшувати розбіжності італійських та німецьких інтересів. Вистане придивитися фашизмові та націонал-соціалізмові, як виявам духа нової доби.

Характерною рисою тієї історичної епохи, що попереджувала нашу епоху була велика роль інтернаціональних вартостей. Увінчанням інтенсивного творення цих вартостей, справжнім вінцем епохи були соціалістичні інтернаціонали. Імена Маркса і Енгельса були святими іменами, іменами-прапорами для російських чи італійських марксистів, так само, як для німецьких. А яким своїм, рідним героєм, предметом культу був засуджений на смерть німецький соціал—демократ Адлер для збольшевиченої Москви кінця 1917 р.

Біблія оповідає нам з гнівним осудом, як люди хотіли «збудувати вежу до неба», і що з цього вийшло.

Мусіло критися якась фатальне перецінення людських сил, якась смертельна помилка-гріх в інтернаціональній тенденції минулої епохи, як-що «високі задуми» інтернаціоналізму символізують тепер божевілля московських процесів і велитенські портрети грузина Сталіна на мурах іспанських кривавих чрезвичаск.

В сучасній добі, навпаки, духові вартості інтернаціональні бліднуть де-далі, то більше перед сяйвом національних святощів, що мають повну вартість тільки для одного народу.

Дуже влучно характеризує цей здвиг д-р Юрій Ліпа в новій своїй книжці «Призначення України» (стор. 17).

«Це поняття «чужий» найбільш тепер актуальне поняття в Європі, поняття, що розбило остаточно європейську духовність і знищило всяке глибше розуміння слова «європець».

Багатом видається страшним і прикрим цей поділ Європи на щільно замкнені духові регіони. Видається поворотом до заскліплення і варварства. Невже ж кожний нарід має відгородитися від інших китайським муром?

Та ні!... Літаки сновигають над суходоломи і океанами, радіо-станції розсилають свої хвилі до далеких чужих країв, технічні винаходи мандрують з країни до країни, подорожники до північного бігуна, боксери і кінові зірки здобувають всесвітню славу.

Але зміняється щось у глибинах душ. Змінюються етичні мотори, що порушують людську енергію та означають її напрямок, змінюються вівтарі, на яких люди хочуть складати найвищі жертви зусиль, боротьби, творчости, самопосвяти. Ще недавно «непоступовою» видавалася людина, яка гостро протиставляла своє, рідне, як найвищу вартість, чужій «решті», яку трактувала не як самовартість, а тільки з поглядом її користи або шкід-

ливости для інтересів своєї батьківщини. Ще недавно така людина називалася «національним мегальманом» або «вузьким шовіністом».

Тепер у психиці народів чужі і «понаднаціональні» святощі бліднуть перед власними, національними. Національні святощі здобувають переможну владу над душами, стають предметом фанатичного культу. В свідомому плеканні цього культу знаходять народи джерело сили й перемоги.

Ось недавно китайські генерали заявили закордонним кореспондентам, що китайці таки переможуть японців. Цю свою тезу обґрунтували цікавим арифметичним обліком. Щоб була рівність сил між китайцями та японцями, твердять китайці, треба було б, щоб Китай виставив трьох китайських вояків проти кожного японського вояка. А тому, що Китай може виставити не тільки втрічі більшу за японську, але й ще більшу—Китай переможе.

Ганебна арифметика, що не віщує нічого доброго тим, хто нею аргументує! Але звідки така різниця в вартості людського матеріалу?

Чи китайці дуже тупі і некультурні? Ні, помічено, що в школах китайська молодь перевищує японську здібностями та інтелігенцією. В Китаї панує витончена, тисячелітня культура. Маса китайців, що покінчили західньо-європейські університети та політехники зробили вже багато для засвоєння їх країною здобутків західньо-європейської цивілізації. Недостачі китайської військової техніки надолужує совітська допомога.

Одчайдушна хоробрість китайців, їх байдужість до смерті — загально відомі. Врешті ненависть до чужинців, чинник, на думку де-яких наших публіцистів (напр., Д. Донцова), вирішний, виступає в Китаї дуже яскраво. Китайські маси ненавидять японців з усієї душі.

В чому ж тоді криється секрет японської вишости? Чому японські вояки вважають за честь і щастя сісти до «живої міни» і згинути разом з ворожим кораблем? Чому поразки і відступи не викликають серед японців деморалізації?

Чому в Японії так легко відріжнити генералів від бандитів, а в Китаї так тяжко?

Чому не чуємо про війни між японськими урядами, на зразок китайських межнуболиць?

Весь секрет криється в тому, що японці, переймаючи всі здобутки чужої європейсько-американської цивілізації, від машин і фабрик до парламентаризму, зуміли проте зберегти недоторканими свої національно-державні святощі. І, як ніхто інший, уміють їх берегти на майбутнє. Невдавано віддано в Японії під суд страшних злочинців — двох професорів університету, що наважилися поставити під знак запиту походження японської династії від богині Сонця.

Ця могутня влада національно-державних святощів над душами громадян ввійшла в кров японців. Щось подібне помічуємо в Англії: чужоземцям, що поприїздили до Лондону в часі останньої коронації, екстаз англійців видавався масовим божевільям. І не всі розуміють, який є зв'язок між відразою англійських мас до веселої розвідки — п. Сімпсон і національним інстинктом самозбереження.

Японці і німці мусять тільки пильнувати давніх скарбів державницької психики, призбіраних за довгі часи. Це для них річ природня й легка. Такі народи, як італійці і німці, щоб вийти з занепаду, мусяли не легко, а з важким зусиллям підносити на високий п'єдестал національні святощі, перед тим в їхніх країнах затемнені та розіджені інтернаціональним духом. Щоб вивищити ці святощі, мусяли пережити радикальні перевороти, мусяли планово плекати національну гордість, в ударному темпі, кінськими дозами впорскувати її в душі громадян. Щоб оборонити ці святощі від дотепних «критиків» та «окислителів» національної гордості, мусяли творити монопартизм, міністерства пропаганди, державне виховання та державну пресу, видавати суворі цензурні закони.

Але ці національні святощі мають вартість тільки для одного, тільки для власного народу. Вони «не призначені на експорт» — улюблене твердження фашистів та гітлерівців.

Чи справді новітні націоналізми не призначені на експорт? Мені доводилося зустрічати людей, які не добачали ніякої майже різниці між фашизмом, націонал-соціалізмом, націоналізмом Ата-Турка то-що. Для них всі ці рухи репрезентують те саме, — «анти-демократичний режим диктатури». Німецький націонал-соціалізм в їх очах — сліпе наслідування італійського фашизму. Їм ввижається якийсь «інтернаціональний націоналізм», що охоплює різні країни, як колись марксизм.

До поширення цього погляду спричинилася тако-ж акція совітофільської преси, що намагається звалити всіх свої ворогів до аморфної та однobarвної купи «націонал-фашизму».

Тимчасом самі фашисти та націонал-соціалісти протестують проти таких поглядів і охоче вказують на відмінність духових підстав їх рухів. Не буду при цій нагоді розводитися широко над різницями між латинським та германським духом і традиціями. Завело б це нас задалеко — мусимо глянути на ці справи в схематичному розрізі. Ось у Німеччині переведено величезну планову роботу над тим, щоб зробити такі поняття, як германська раса, кров, германський дух, традиції німецького народу, національна спільнота всіх німців на всьому світі, щоб зробити націонал-соціалістичну партію, постать Фюрера, знак свастики — джерелом могутніх емоцій, могутнього фанатизму для що-найширших мас. Той факт, що Гітлерові вдалося запанувати не тільки над німецькою державою, але й над серцями та сумліннями переважної більшості німців, відрізняє його режим від диктатур зовнішніх, спертих тільки на примусі та терорі (в роді колишньої диктатури Прімо-де-Рівері) і робить цей режим демократичнішим, ніж де-які режими, з назви демократичні, в яких народні маси без віри і ентузіязму голосують за ту чи иншу з-поміж розсварених і збанкрутованих партій.

Але що можуть казати серцю італійця німецькі національні святощі, святощі німецької виключності, святощі гордого протиставлення Німеччини всьому світові? Чи поняття «германської раси» може викликати в душі італійця той самий пієтизм, ту саму жагучу, пристрасну волю служити величі свого народу, що і в душі німця? Розуміється ні!.. Італійці черпають свою національну віру з иншого джерела — з традицій Римської імперії. А в ідеології сучасної Німеччини противенство між «римським

світом» і «світом германських варварів» виступає, як один з догматів національної віри.

І свастика, якою прикрашено римські вулиці під час приїзду Гітлера не була для італійців тим самим, що й лікторські різки, була чужим знаком, вивішуванням з огляду на дипломатичний церемоніал. І Фюрер, хоч найповажніший, найцінніший союзник, не став для них тим самим, що й Дуче — залишився чужим героєм і чужим вождем.

Мені трохи соромно пояснювати такі саморозумні речі, а проте мушу це робити. Спонукають мене до цього спеціальні обставини нашого українського життя, які вказують, що є в нас люди, які цих цілком зрозумілих річей зрозуміти не вміють — не можуть, або не хочуть.

Чи можна вчитися з чужих прикладів? Розуміється, можна і треба. Смішно було б не хотіти, наприклад, користати в війні з якогось удосконаленого кулемета або танка, на тій основі, що вигадав його не українець, а якийсь американець, людина чужа, або й навіть ворог — москаль. Фашисти і націонал-соціалісти охоче вчать ся один від одного організаційних і тактичних метод, використовують взаємно висліди своїх соціальних досвідів то-що.

У нас, на жаль, багато де-хто зрозумів цю справу инакше.

У нас зрозуміли цю справу так, що, мовляв, на «технічні» справи, як на річ другорядну, не треба звертати занадто великої уваги. Що від чужинців треба імпортувати річ найціннішу, секрет їх моральної сили, духові підстави їх рухів, їх культу і святощі. Треба, щоб українське серце тремтіло на звук великих чужих імен. А на свої святощі можна, мовляв, і поплювати часом, це не шкодить.

Дорогі Панове-Товариші! Якби ми кохали і подивляли фашизм і гітлеризм більше навіть і щиріше, ніж самі італійці та німці, якби намагалися глибше навіть, ніж вони самі проймаються духовими засадами тих рухів, то це не дало б нам новочасної могутности Італії та Німеччини. Вогонь новочасних націоналізмів це власний вогонь, роздмуханий могутньо з напівпригаслих вогників у душі власного народу.

І цього вогню не можна «навчитися», не можна його перенести через національні кордони. Іскор цього вогню мусимо шукати у власних, затоптаних і запльованих байдужістю та хамством святощак.

Від чужинців можемо тільки вчитися як, якими способами цей вогонь роздмухувати та його оберігати.

Дам вам такий приклад. Була відома спроба (д-ра Донцова) годувати нас чужими культурами та ідеалізацією чужих духових цінностей. На початок пішов культ Маркса. Потім вчили нас чужою гордістю, вмовляючи, що ми є «нарід-бастрад». Годували нас витворами німецького расізму, але з гнівом кидалися на спроби творення расізму українського, як, «засаднично зайві». Годували духовими витворами італійського культу традицій Римської імперії, але коли ми оглядалися за власними, українськими предками, нам кричали: «Нащо вам предки — хочете скинути на них тягар відповідальности?»

Згодом виходить книжка про «Українську традицію», в якій «соромливо» ні слова ні згадано про кров, пролиту за Українську Державу в

останніх роках. Так, якби ця держава і ця кров негідні були ласкової уваги монополістів «селекції традицій»!

Згодом пояснюють нам, що дуже добре не творити культу ні Макогона, ні Симона Петлюри («Вістник» за 1938 р.).

А коли на ці вибрики зареагували ми гостро, багато людей, особливо старшого віку — сумують з цього приводу і радять реагувати, але лагідніше.

Ось тут саме варто оглянутися на чужинців і повчитися від них, хоч би навіть з того японського прикладу, з професорами університету.

Думаю, що Ви мене добре розумієте. Вчитися з чужих прикладів можна. Вчитися з них варто особливо тому, що в цій «науці» працюватиме наш інтелект, холодний, без тих емоцій, які викликає в нас кожна справа своя, українська.

Від чужинців можемо позичати досвід і практичний розум, але вогню національної віри і волі шукатимем тільки у себе: в традиціях і святощах Українського Народу і Української Держави. На них будемо виховуватись і виховувати.

* * *

Так само, як п. тов. Лівша, панночка-львовянка висловила не свою тільки індивідуальну думку, а один з дуже актуальних серед української молоді настроїв.

Психологічний ґрунт цих настроїв дуже легко зрозуміти. Український загал свого часу (а пам'ять про ті часи така свіжа!) гірко розчарувався в рожеві надії на доброзичливість та допомогу чужинців.

А хто попарився на молоді, той дмухає на воду.

Не кожний потрапить висловити своє переконання з такою милою безпосередністю, як це зробила панночка-львовянка. Але на дні багатьох українських душ ворухиться така більш-менш думка:

Як-що виявилось, що чужі держави та народи не хотіли допомогти визволенню України,

як-що німці прийшли були на Україну не на те, щоб боронити її самостійність, а на те, щоб скористати з її харчових запасів, щоб розігнати її національну владу та накинати їй реставратора неділимої Росії,

як-що Антанта, перемігши Німеччину, спомагала всіма засобами ворогів України,

як-що Ліга Націй не витягнула практичних висновків з жадного українського протесту.

як-що французький суд виправдав Шварцбарта,
і т. д., і т. д.

то на що ж нам мати справи з чужинцями, нащо шукати з ними контакту? Чи не ліпше обернутися до них плечима, не думати про них навіть, орієнтуватися тільки на українські сили, звертаючи всю увагу на скріплення цих сил, а не на «опінію» чужинців?

Бо чого-ж доброго можемо сподіватись від чужинців? Досвід показав, що вони не дуже рахувалися з гаслом «самовизначення народів», підтримуючи це «самовизначення» тільки там, де воно видавалося їм корисним з погляду їх власних інтересів.

Досвід показав, що ворогам України легше було здобувати від чужинців поміч у боротьбі з Україною, ніж Україні в її визвольній боротьбі.

Нічого доброго не можуть українці сподіватися від чужих сил! Під впливом цього, обґрунтованого історичним досвідом недавніх часів, погляду, зроджується недовірливість і підозрливість до всякої зовнішньої пропаганди української справи, до всіх спроб пов'язання її з справами інших народів, до шукання союзників у боротьбі з ворогом.

Недавно на студентських зборах у Варшаві осуджено діяльність у цьому напрямі Державного Центру УНР. Державному Центрові закинено, що він «працює на інтервенцію», «орієнтується на чужі сили», замість орієнтуватися на сили тільки українські.

На цій основі діяльність Уряду УНР схарактеризовано, як «службу не українським інтересам, а чужому імперіялізмові».

Отже ж і тут маємо справу з цілим комплексом поглядів і настроїв. Спробуймо цей комплекс освітлити на прикладах.

Передусім звернемо увагу на те, що інші, щасливіші за нас у своїх визвольних змаганнях народи, не хегтували чужими силами, а краще за нас уміли їх використовувати.

Ось, наприклад, здобутки польської політики по поділах Польщі: великі впливи в Петербурзі (напр., карєра і діяльність на користь польської справи міністра кн. Чарториського), великі впливи в Відні (взяти хоч би діяльність міністра Білінського), вміле плекання в багатьох країнах обурення на поділи Польщі і гніт «заборців». Світова війна: Центральні Держави пропроголошують у 1916 р. відновлення Королівства Польського. По революції Російський Тимчасовий Уряд визнає самостійність Польщі, поборюючи одночасно українські домагання автономії. Дозволяє організувати польські національні легіони, виступаючи одночасно проти творення українських військових відділів.

На берестейській мировій конференції австрійська дипломатія обороняє, як мога, польські національні інтереси (про це дуже цікаво оповідає в своїх споминах австрійський делегат гр. Чернін.).

На Паризькій мировій конференції Польща виграє всі позиції, не вважаючи на бажання Антанти зберегти цілість Російської імперії та одіозність для неї Начальника Держави Й. Пілсудського та легіонів, що билися ще недавно в рядах німецької армії. Використано популярність серед чужинців п'яніста Падеревського, особливо його приязнь з президентом Вільсоном. Клемансо допомагав Польщі реалізувати її великодержавні аспірації, не вважаючи на опір Англії та де-яких беззастережено русофільських французьких кол.

Франція озброїла польську армію ген. Галєра та перекинула її до Польщі.

Розуміється всі ці добутки не впали з неба. Поляки завдячують їх у великій мірі тому, що, втративши власну державність, не занехаяли пропагандової та дипломатичної праці в чужих країнах.

Велику роль відіграла польська політична еміграція; такий «готель Ламбер» (осідок кн. Чарториського) в Парижі грав роль справжньої амбасад. З цієї праці мали поляки дві користі: по перше — утримувалася актуальність польської справи в свідомості народів, підготовлявся доб-

рий ґрунт, що його використано по світовій війні, а подруге — не завмирало серед поляків мистецтво зовнішньої політики, відповідні категорії думання та підходи до справ, не запанувала, як це сталося у нас підчас нашого бездержав'я, провінційальна простодушність і наївність у підході до зовнішньо-політичних справ.

Коли згадаємо ще як визволялася від Австрії Італія, як використали світову війну та допомогу Антанти чехи та інші народи, та приходимо до питання: що ж нагадує тоді байдужість і відраза частини нашого громадянства до зовнішньої політики? Чи не нагадує часом отієї славетної малги, що хотіла скористати з окулярів: нюхала їх, лизала, настромляла на хвіст, і, не маючи з них ніякої користі, брязнула ними з пересердя об камінь.

Від чужих прикладів перейдемо до власного, українського досвіду.

Року 1914, коли почалася світова війна, кілька політичних емігрантів з Великої України вирішили використати її в інтересах України. Нав'язали з цією метою зв'язок з урядами Центральних держав і заснували Союз Визволення України.

Спроба ця в очах скептиків мала всі познаки безнадійного авантюриництва.

Союз Визволення України розпочав справжню дипломатичну роботу. Щирий сміх скептиків викликала поїздка Меленевського до турецького султана.

Легко провадити дипломатам, маючи за плечима власну сильну державу, армію, капітали, політично усвідомлений нарід. Іншими словами; провадити зовнішню політику, спираючись, як на головний аргумент на власну силу. Нічого цього члени Союзу Визволення України «за плечима» не мали. Народні маси на Великій Україні не були ще усвідомлені національно, а великоукраїнські провідники та діячі відпекувалися від СВУ і не хотіли з ним мати нічого спільного. Члени СВУ бідні були, як церковні миші, і цілу свою роботу мусіли провадити на німецькі та австрійські гроші.

Здавалося неминучим, що СВУ зробиться мізерним сліпим знаряддям чужих сил: Німеччини та Австрії і тим понизить тільки українську справу.

Чеснотливі Катони, такі, як напр., головний супротивник СВУ — соціал-демократ Юркевич так і зрозуміли цю справу, вигукуючи проти «продажництва» і служби чужим штабам та чужому імперіялізмові. Так само більш-менш задивлялася на справу українська інтелігенція, згуртована в Т-ві Українських Поступовців.

І ось історія виправдала Союз Визволення України, довівши, що він ніколи не зробився сліпим знаряддям чужих сил, а служив українським національним цілям.

Відомі висліди праці СВУ: густе пересипання європейської преси звітками про забуту в Європі Україну, створення багатого с а м о с т і й - н и ц ь к о ї пропагандової літератури, поширеної в величезній кількості примірників, вишкіл у таборах для полонених значних кадрів свідомих українців — вояків.

Але найбільшою — славною й вікопам'ятною заслугою Союзу Визволення України було поставлення українсько-російської боротьби в усій гостроті.

Самостійницькі гасла, хоч мало популярні, виступали на Великій Україні вже давніше (в ідеології братства Тарасівців, в брошурі РУП — «Самостійна Україна», в виданнях Української Народньої Партії).

Але тільки СВУ стягнув ці гасла з країни мрій на твердий ґрунт життя, відновлюючи давню українську традицію боротьби з Московщиною в союзі з її ворогами.

Цю традицію відкидала українська дореволюційна інтелігенція та її рідна дитина — Українська Центральна Рада (до Берестейського миру).

Оцей момент «союзу з ворогами ворога» може де-кому видаватися моментом несутнім, другорядним. В дійсності ж без цього моменту немає справжнього українського самостійництва, немає справжнього українського державництва.

Концепція союзу з ворогами ворога України, на якій спиралися всі конкретні (мілітарні) спроби відновлення української державности (Хмельницького, Петра Дорошенка, Мазепи, Орлика), була перервана майже на два століття (берлінська місія Капніста була епізодом-спробою без наслідків). Наслідком цієї перерви було зниження українсько-московської боротьби до рівня внутрішнього, «домашнього» спору двох посварених братів.

Бувають такі «родинні» спори — між чоловіком і жінкою, між братами, між двома відламими того самого народу, в яких участь «сторонніх», «чужих» чинників буває зайва та небажана. Такі спори сторони поладжують «між собою», переважно взаємними уступками та взаємним умовлянням-переконуванням. Сторони змагають у цих спорах до спокою, до згоди.

А буває боротьба смертельна — збройні, криваві конфлікти між народами. В цих спорах нехтувати союзами не можна. В світовій війні Антанта і Центральні Держави робили величезні зусилля для приєднання до свого табору держав, що залишалися ще неутральними. Поруч із збройною боротьбою відбувалася велика війна двох пропаганд. В цій війні Антанта не нехтувала дрібними південно-американськими республіками, а німці — проблематичною допомогою Союзу Визволення України. Бо в боротьбі смертельній, коли ставиться на карту існування держави, в боротьбі розрахованій на повалення супротивника, в великих війнах — уряд, який нехтував би становищем «сторонніх» чинників, проґавлював би можливості втягнення до боротьби — по своїй боці — інших сил, не запобігав би союзам цих сил, з ворожим табором — був би винний державної зради.

Оці два «стилі», два рода боротьби як же сильно позначилися на українській історії, на всьому обличчі українства. Не дарма, шукаючи традицій справжнього українського державництва сягати мусимо до мазепинства, до традицій гетьманів, що за Україну в о ю в а л и і не боялися єднатися з ворогами Москви. В писаннях гетьмана Орлика шукати мусимо повного, непритупленого і непримягшеного стилем «внутрішнього спору»

вислову Української Правди. І не дарма розрив правно-державного зв'язку між УНР та Росією так тісно зв'язаний з Берестейським миром.

Оповідать про першого Президента УНР проф. Грушевського, як він не любив у 1917 р. розмовляти про відгуки української справи закордоном і можливості, що випливали з цього для України.

«Нам не до того—казав Грушевський,—у нас ось стихія прокидається, нарід рушає!»

«Нам не до того!» Якби ці слова були справді о с т а н н і м голосом духа українського бездержавя, надій на «мирне», «безкрровне», «моральними засобами» полагодження українсько-російської боротьби... Якби не було серед нас пережитків цього духа, що його живим запереченням були чин та науки *) Головного Отамана Симона Петлюри, то не було б ні святої наївності львівських панночок, ні студентських ухвал певного гатунку.

Мусимо запам'ятати:

Україна це не острів Ісландія. Справа її визволення зачіпає сучасний розклад світових сил в самих його основах. В цьому розкладі імперіяльна могутність Росії займає одне з перших місць (поділ всього світу на москвофільський і протимосковський табори). Думати, що визволення України може відбутися на тлі байдужої пасивності «desinterressement» великих світових потуг — було б непростимою наївністю.

А в практичному аспекті — махнути рукою на ці «чужинецькі» справи, ждати, як вони уложаться «самі собою», без нашої участі — це було б — з погляду нашої відповідальності за майбутнє України — безумство, безумство злочинне! Не наслідуюмо селянина, що починає лікуватися тоді, коли вмирає.

Не вільно нам повторювати подій 1918 і 1920 р. р., коли Україна хапалася зовнішніх союзів, як останньої дошки рятунку, з відразою хапалася, бо не було іншого виходу. Грунт для цих союзів не був належно приготований ні в чужій, ні в українській opinio. Зовнішньою політикою повинна кермувати не розпука безвихідности, а заздалегідь продуманий план і тверда власна воля, власна вперта і послідовна акція.

Союз Визволення України — справа, що дала великі позитивні наслідки, не вважаючи на дуже несприятливі обставини, не вважаючи на величезну диспропорцію сил між контрагентами українським і чужим.

Тому з досвіду Союзу Визволення України варто вчитися. Зустрічаючися з діями СВУ надокучив я їм чимало, розпитуючи про секрет успіху цієї організації.

І те, що я почув, було справді повчальне.

Успіх свій Союз Визволення України завдячував передусім енергії та активності своїх членів та співробітників. Вони не вдоволялися тим, що, мовляв, «щось робиться», а пильно дбали за те, щоб не проминути ж а д н о ї н а г о д и, жадної можливості зробити щось для української справи, пильно вишукували та винаходили такі нагоди.

*) Див., напр., «Завдання української військової літератури», розд. II.

Чому фінансова залежність від чужих чинників не зробила їх знаряддям цих чинників? «Гроші через наші руки перепливали великі — казав мені один з основників СВУ, людина znana з своєї скромности та працьовитости, — але ці гроші не прилипали до наших рук».

З опублікованих вже споминів і матеріалів знаємо про важкі конфлікти між Союзом Визволення України і австрійським урядом. Центральні Держави не хотіли «передіряти» майбутнього українських земель і самостійницька платформа СВУ була для них часто незручна. Це довело до офіційного зрвання зносин між СВУ і австрійським штабом у грудні 1914 року.

В цих конфліктах СВУ — організація зовнішньо безсила і залежна, виявила більше самостійности, ніж галицькі українські політики, що мали за собою зорганізоване українське громадянство Галичини, але більше, ніж СВУ були обтяжені місцевими інтересами та справами, що їх поладження залежало від прихильности Відня.

Це викликало другий конфлікт — між СВУ та галицьким політичним проводом.

Але найнебезпечніше було те, що в середині самого СВУ знайшлися були анархично настановлені члени, що не хотіли користися загальною лінією СВУ. Один з основників СВУ — д-р Д. Донцов виступив з нього і почав його завзято поборювати та вести суперечну з напрямними СВУ пресову пропаганду серед чужинців.

Д-р Залізняк, ввійшовши до СВУ, намагався, крім зносин СВУ з штабами Центральних Держав, вести ще окремі зносини на власну руку, як голова Закордонного Комітету партії українських соціал-революціонерів. Але основного ядра СВУ ці спроби (Донцова, Залізняка та Степанківського) не розбили.

Незгода між членами в поглядах на напрямок і методи діяльности СВУ виступала дуже гостро на внутрішніх нарадах, проте члени старалися не виносити її на зовні.

Досить продумати уважно ці факти, щоб прийти до висновку, що СВУ серед дуже несприятливих обставин зумів зберегти свою моральну незалежність, свою зорганізовану й дисципліновану українську волю, волю служити українським, а не чужим інтересам. В цьому саме криється секрет успіху Союзу Визволення України.

Внутрішня, моральна незалежність, збереження свого українського «я», своєї української волі під натиском волі чужої, українських інтересів, як найвищого критерія — про це повинен пам'ятати найбільше кожний українець в контактах з чужинцями.

Такі контакти — це справжній іспит національної зрілости. Моральні небезпеки гороїжються на кожному кроці. Перша — найпомітніша, найменше замаскована — це славнозвісна «ковбаса», суцього небезпечна для народу, незвиклого до широко закросених зовнішніх акцій, звиклого до самозаскліплення в пасивному опорі. Були ж у нас архичесні кооператори, що ставали дефравдантами та продажними людьми на становищах фінансових радників посольства.

В лагіднішій формі це «ковбасництво», шкурництво, продаж інтересів справи за інтереси особисті, виступає як страх «наразити» на небезпеку не справу, а себе для справи.

«Ковбасництво» — це зломання морального хребта, що викликає моральну смерть політичного діяча. Але небезпечно буває й зігнення цього хребта, як вислід слабої відпорности на впливи чужої атмосфери.

З кожною дипломатичною акцією і взагалі з кожною акцією серед чужинців зв'язана де-яка компромісовість і де-яка «подвійна бухгалтерія». Народи, що вперто зброяться і виховують свої маси в дусі імперіялізму, охоче говорять на чужому форумі про свою миролюбність. Уряди, що докладають усіх зусиль до винародовлення завойованих народів кричать про своє бажання запевнити цим меншостям «пошану їх прав» та вільний розвиток, чи навіть просто «національне щастя» (большевицька пропаганда). Ця дволичність може когось обурювати, але нікого не звільняє від обов'язку рахуватися з її існуванням.

Найгірше буває в тих випадках, коли ця «подвійна бухгалтерія» натрапляє на простодушність хutorянина. Йому дуже тяжко буває відрізнити дипломатичний «банкнот ввічливости» від повновартісного політичного золота. Він дипломат легко заплутується в «двох бухгалтеріях», не можучи відрізнити, що обов'язує назовні, а що для себе. А це річ дуже важна! *).

Нав'язуємо знайомості з чужинцями, агітуємо їх, промовляємо на чужинецьких зборах, пишім до чужинецької преси, а панночкам зі Львова відповідаємо сміливо — замало ще цього зроблено.

Пристосовуємо свою пропаганду до світогляду чужинців, до її смаку, поглядів та інтересів.

Але в цій праці бережимо своє українське «я», свою українську волю, свідомість української державної рації і вірність цій рації. Це є річ важніша, ніж зовнішні ознаки залежності чи незалежності.

Союз Визволення України на утриманні чужих штабів, польські легіони в німецьких шанцах, Ленін у заплomboваному німецькому вагоні — оскільки ж були незалежніші від українських журналістів та політиків, що живучи роками в російських містах, пристосовуючи свої думки до вимог цензури, до переконування російських лібералів приймали вкінці продукти цього обмеження і пристосовання до власного розуму та серця. Оскільки ж були незалежніші від тих галицьких політиків, які працюючи вперто над «методикою» впливів на рішення Відня, так загипнотизувалися тією метою, що тяжко їм було вийти зпід цієї гіпнози навіть тоді, коли Австрія валилася в руїни і «методика» ставала безпредметною.

*) «Фашизм, хоч і живе близько з цивілізованими народами, дивиться сторожко і з недовірям в їх очі, слідкує за станом їхньої душі, за змінами їхніх інтересів і не дає себе обманювати змінними й оманними виглядами». Б. Мусоліні. «Доктрина фашизму».

Можемо вже, Панове Товариші, перейти до кінцевих висновків з усіх нагромаджених у мойому рефераті фактів та міркувань. Думаю, що наведені приклади доводять ясно, що у відношенні до всього чужого річ найважливіша — мати з душі власний, свій український вогонь, ясно бачити все, зовнішнє в світлі цього вогню, що спалить тако-ж усі зовнішні, ворожі, «міни», хоч би й які принадні, хоч би й як добре замасковані, пущені до українського розуму, до української душі.

Хто не має, хто не певний, що має в собі досить цього вогню, той нехай втікає панично від усього чужого. Той нехай не вчиться з чужої історії, нехай не читає чужих книжок і книжок про чужі справи, бо навчитися з них тільки приймати чужі інтереси за українські, схилитися перед чужими героями, служити чужим богам і погорджувати власними.

Той нехай затуляє вуха, коли чужинець захоче говорити з ним про українські справи. Нехай втікає панично від усяких справ з чужинцями, бо вони його використають і відкинуть потім, як непотрібну шмату.

А хто певний свого вогню, той нехай піддасть його під найтяжчу спробу, працюючи в ділянці зовнішньої політики, такі у нас занедбаній. Нехай не забуває, що майбутні покоління судитимуть нас не тільки за те, що ми зробили, але й за те, чого не зробили.

Ю Р К О М Е Л Ь Н И К

інженер, сотник VI січ. стр. дивізії

спочив у Бозі і похований у Варшаві 30 червня
біжучого року, про що з сумом сповіщають

Командир і старшини VI січ. стр. дивізії.

З нагоди свята 950-ліття охрищення Руси-України в неділю 17-го липня 1938 року в Українській Православній Церкві в Парижі (96, Bld. Auguste Blanqui. Paris 13-) о 10 год. 30 хв. буде одслужено урочисту

СЛУЖБУ БОЖУ З ВОДОСВЯТТЯМ,

підчас якої замість концерта посилення Церковним Хором під орудою п. К. Миколайчука буде вперше виконано «Гімн Св. Володимирові» муз. п. Ю. Пономаренка.

По обіді о 15 год. 30 хв. в салі М. в Maison Mutualité, 24, Rue St.-Victor. Paris 5. Métro Maubert-Mutualité розпочнеться **УРОЧИСТА АКАДЕМІЯ** присвячена цій великій події Української Нації.

Програм академії складатиметься з доповіді, що його виголосить протоієрей Іларіон Бриндзан, Настоятель Православної Української Парафії у Франції, та концертної частини, в якій виконано буде крім кантати присвяченій Св. Володимирові відповідні до свята твори.

Як на урочисту службу в Церкві, так і на академію з нагоди цього величного свята всіх українців запрошує складений для переведення цього свята

КОМІТЕТ

ХРОНІКА

З ЖИТТЯ УКРАЇНСЬКОЇ ЕМІГРАЦІЇ

У Польщі

— Збори Ради УЦК у Варшаві. В днях 5-6 червня с. р. відбулася у Варшаві чергова сесія Ради УЦК. Відчинити сесію довелося д-рові А. Лукашевичеві, яко найстрашому віком членові Ради.

До президії Ради було обрано: на голову — ген. В. Сальського, на заступників голови — рект. Б. Іваницького і ген. В. Куца, на секретаря — інж. Є. Гловінського, а тако-ж лейт. С. Шрамченка.

Серед членів багато прибулих з місць. Рада заслухала справоздіння центральних органів УЦК і план діяльності на майбутній рік, затвердила кошторис та продискутувала багато питань зв'язаних з життям української еміграції у Польщі. Цікавими були тако-ж доклади з місць, з якими виступали поодинокі члени Ради. Кинули вони і цим разом трохи світла на еміграційну дійсність на місцях.

— З'їзд членів Українського Воєнно-Історичного Товариства. 5 червня б. р. відбувся у Варшаві черговий з'їзд членів Українського Воєнно-Історичного Товариства, на якому Управа Т-ва здала вичерпуюче справоздання про діяльність Т-ва в минулій каденції. В річевих і живих дискусіях над звітами, як тако-ж і в вільних внесках, було кинуте багато думок, що заслуговують на увагу і які накресливали ріжні можливості поширення діяльності Т-ва.

Від імени Головного Отамана і українського воєвцтва з'їзд особисто привітав ген. В. Сальський, а від Головної Управи УЦК і від

української еміграції п. М. Ковальський.

З'їзд перевів вибори нової Управи, до якої увійшли: ген. В. Змієнко полк. М. Садовський, пполк. Ю. Науменко, суддя Веденський і полк. Благодир. На запасових членів обрано: полк. Кузьміна і проф. Шендрика.

Винесено теплу подяку дощого-часному Голові Управи Т-ва ген. М. Безручкові. На з'їзді головував полк. Стецишин, секретарював — полк. Кузьмін.

В Німеччині

— В Українському Науковому Інституті в Берліні дня 3 червня відбувся українською мовою доклад д-ра М. Масюкевича на тему «Культурна «автономія» совітської України і розвиток української народньої культури». А 10 червня тамже німецькою мовою відбувся доклад доп. д-ра І. Пастернака на тему «Найновіші розкопки з Галицько-Волинського княжого періоду».

Некролог

+ Олександр Гриценко. Бувши вояки Армії УНР, що перебувають в Парагваю, з жалем сповіщають про смерть дорогого їхнього товариша по зброї Олександера Гриценка, походженням з Чернігівщини. Олександр Гриценко з 1917 року перебував в рядах Української Армії з самого початку її формування. Був пізніше в Північній групі в 1919 р. і потім був інтернований в таборі Ланцут. В 1920 р. був у гарматній бригаді при 6 стрілецькій дивізії. В кінці 1920 р. по відступі нашої Армії на територію Польщі, був інтернований у таборі в Щепьорно, де перебував до 1923 р. У 1926 р. виїхав до

Франції, де з 1928 р. мешкав у Ліоні і брав діяльну участь в місцевих організаціях. В 1935 р. виїхав до Парагваю. Всі перенесені злидні і зміна клімату підірвали його здоров'я і 30 травня 1938 р. він після довгої хвороби одійшов од нас навіки. В Парагваю не покидав національної роботи і був нам вірним другом, приятелем і гарним товаришем. Нехай чужа земля буде йому пером! Вічна пам'ять українському Воєвкові!

А. Бобровник (—)
Ю. Мороз (—)

Бібліографія

— «Бібліотека Українського Державника».

— Б. Ольхівський. Вільний нарід.

— Г. Лазаревський. Земельний устрій совітської України.

— С. Доленга. Донцовщина.

Видавництво «Варяг». Варшава, 1937-38.

З кінцем 1937 року літературна група, що видавала збірник «Ми» і що приймає найближчу участь в редагуванні в «Трибуні Молодих» в «Тризубі», розпочала видавництво «Бібліотеки Українського Державника». Бібліотека виходить під редакцією А. Крижанівського і Б. Ольхівського. Становить вона новий етап у кристалізації поглядів, як здається, не дуже численної, але в кожному разі цікавої літературної групи, яка від кількох років намагається знайти для себе окреме місце в нашому літературному й громадському житті. Приваблює увагу до цієї групи те, що вона в своїй більшості складається з молоді — такі справжньої молоді в довоєнному розумінні цього слова, яка має всі права й підстави сподіватись зайняти те місце в українській національній праці, що його ми, представники довоєнних генерацій, рік за роком звільняємо вже через те, що й вік і сили людські є обмежені. Отже

привидитися до тієї групи, яка може належати до наших евентуальних спадкоємців, є справою, не позбавленою інтересу. Використаємо для цього той матеріал, який в цих трьох випусках «Бібліотеки» найбільше надається для характеристики поглядів цієї нової групи.

Залишаючи на боці розвідки Б. Ольхівського «Вільний Нарід» і Г. Лазаревського «Земельний устрій совітської України», (останню було спеціально обговорено в «Тризубі» ч.25 (625) с.р.), спинимось на передмові А. Крижанівського до першого випуску «Бібліотеки», яка містить щось подібного до декларації молоді до групи, і на брошурі С. Доленги — «Донцовщина».

Як видно з передмови А. Крижанівського, нова група вважає за своїх учителів Д. Донцова і В. Липинського і визнає їх роль в процесі організації нової української свідомости; проте в процесі своїх ідеологічних шукань вона відійшла від своїх учителів, бо вони «не дали українській молоді конкретної осі для національно-державної праці»; тепер ця група називає себе «українською молоддю, вірною заповідям С. Петлюри та владі уряду УНР». Проте прихід цієї групи до УНР не означає, що «ми одразу заапробували всі посушення урядових чинників УНР в минулому і сучасності». Передмова містить різку критику цілого ряду фактів і з'явищ в «уєнерівському» житті, які молоді групу обурюють з і якими вона вважає за потрібне боротись. Спеціально гостро виступає молоді група проти партійництва, проти тих, що «в задушливій атмосфері партійної обмежености розкладають маабристичний пасьянс на бути чи не бути Україні есерівською, есдеківською, есефівською чи якоюсь іншою». Своім обов'язком молоді група вважає «витиснення решток цих пережитків із УНР і відмолодження та усучаснення її життя».

Природне, що молоді група, яка прийшла до УНР via Донцов, присвятила один із перших випусків своєї «Бібліотеки» книж-

ці, в якій вона зводить порахунки із своїм колишнім учителем. Цією книжкою є брошура С. Доленгі, де віддається належне як Д. Донцову, так і єдиному, здається, його учневі, який не зрадив свого учителя, Є. Маланюкові; порахунки з Д. Донцовим зводяться при повному використанні того публіцистичного стилю, культивуваці якого у нас так багато спричинився сам Д. Донцов. Брошура, вірніше памфлет, має вказати, що «С. Доленгі і ціла група його однодумців, націоналістів-державників, приймаючи і акцентуючи значну частину того акту обвинувачення проти «соціаль-ідіотів», федералістів, драгоманців, «травоїдів» і т. д., що в його складення вложив д-р Донцов багато праці і хисту — йде проте власними, а не донцовськими стежками».

Це, на мою думку, основне в тих думках і ідейних позиціях, які репрезентують редактори «Бібліотеки Українського Державника». Чи визнають наведені вище думки основними і визначаючими їхні напрямні самі редактори «Бібліотеки», не знаю. Річ у тому, що вони в обох цих публікаціях, які я цитую, засвоїли собі специфічний, квітчастий, приоздоблений ріжними епітетами стиль; уживаючи порівнянь із довоєнних часів, я назвав би цей стиль прокламаційним; як що він може мати своє виправдання в памфлеті С. Доленгі, формулювання *profession de foi*, зроблене А. Крижанівським, вимагало б іншого, строгішого й яснішого стилю, який дозволив би читачеві з більшою виразністю і певністю виділити те, що його авторові видається основним. Коли-ж ці публікації написані так, як є, я, виділивши те, що мені здається головним, не цілком певен, чи уважають це головним і самі автори. Можливо, що я за полемістичними красотою, за квітчастими епітетами і переочив те, на що вони хотіли б звернути спеціальну увагу. Але на це нема ради.

Мушу сказати, що для мене, після перечитання цих публікацій, лишається все-ж неясним той

логічний шлях, яким автори їх від своїх учителів Донцова і Липинського могли дістатись під прапори УНР. Річ у тому, що як Донцов, так і Липинський стоять на ґрунті повної неґації тих шляхів, якими розвивалось передвоєнне українство і якими йшло воно за часів революції. А УНР і Симон Петлюра, що її очолював, є законні діти української революції і того самого передвоєнного українства, яке в подіях її як-не-як відіграло таку значну роль. Хай С. Петлюра пішов далі і бачив більше, ніж ті, з ким йому довелося співпрацювати, — все-ж годі зрозуміти його постать, відкидаючи і забуваючи про те оточення, в якому він жив і працював.

Маю вражіння, що редакторам «Бібліотеки Українського Державника» не цілком чужа думка, що в їх концепції є певний логічний прорив. Принаймні певні уступи їх публікацій наводять мене на думку, що у них існує тенденція — свідомо чи не свідомо, не знаю — цей прорив якось заповнити. В передмові А. Крижанівського говориться, що групу, яку він репрезентує, примусила стати під прапор УНР наявність у неї величезного морального капіталу, що охоплює найкращі українські традиції. Але для мене дуже характеристично, що, перераховуючи ті традиції, які заховує уряд УНР, з традицій української революції автор згадує лише про традицію збройної боротьби, але цілком проминає традиції Центральної Ради і її Універсалів. Чи можливо й допустимо забути і не згадати про ту установу і ті акти, які лежать в основі правного існування УНР? А між тим маю вражіння, що цей характеристичний пропуск не випадковий. Адже-ж автори приймають і акцептують значну частину того акту обвинувачення, що його склав Д. Донцов проти «соціаль-ідіотів», федералістів, драгоманців, «травоїдів», отже проти тих, які склали Центральну Раду і проголосили УНР. Думаю, через те вони й проминають те, що акт обвинувачення Д. Донцова їм каже проминути. Проминають, не зва-

жаючи на те, що намагаються звести порахунки з ним у рішучіший спосіб. *Le mort saisit le vif.*

Чи не свідомістю цього логічного прориву, бажанням заспокоїти совість перед тінями своїх учителів, — правда, розвінчаних, але які не цілком ще втратили свій авторитет для авторів, — пояснюється тако-ж і гостро-полемічний та пристрасний тон критики тих відносин в УНР, які їм видаються ненормальними. Не про саму річеву критику ходить, в якій зрештою є чимало такого, чому можна признати рацію, але про тон її, той тон, який «робить музику». Адже-ж автори не ставлять собі за цілє руйнувати, хо-

тять взяти участь в тій праці, яку УНР провадить. Навіщо-ж тон і спосіб полеміки, який може лише ускладнити й утруднити взаємну працю. Може й тут *le mort saisit le vif.*

Лишається у мене ще загальне вражіння, що ідеологічне оформлення нової групи ще є далеким од свого закінчення. Доведеться їй, як здається мені, витратити чимало зусиль для остаточного завершення кристалізації її поглядів.

Моє шире побажання для молодшої групи, щоб період ідеологічного формування закінчився у неї як найшвидше і дав позитивні наслідки.

В. С а д о в с ь к и й .

ДО ВСІЄЇ СТАРШИНІ ЇЇ КОЗАЦТВА УКРАЇНСЬКОГО ВІЙСЬКА

Управа Українського Воєнно-Історичного Товариства в своїх збірниках матеріалів до історії українського війська, під назвою «За Державність», до цього часу вмщувала фотографічні знімки нашого командного складу і в першу чергу його генеральної та булавної старшини.

Від нині Управа Товариства має поширити репродукцію фотографій на цілий старшинський корпус нашого війська та на козацтво.

У цій цілі Управа Товариства звертається по всіх панів генералів, булавної й молодшої старшини, до підстрашини і козаків з проханням прислати Товариству свої й товаришів та знайомих фотографії, долучаючи обов'язково службового реєстра чи відписа з нього. Коли-ж того не мається, то треба самому скласти, бодай, коротенький перебіг своєї військової служби, якого ствердити власноручним підписом. Підстаршини й козаки мають написати повну назву частин, в яких служили, і коли саме — в яких роках.

Фотографії мають бути, по можливості, у військовій уніформі, але можуть бути і в цивільному вбранню.

Наколи хто має й інші знімки з життя чи бойових чинів українського війська, то тако-ж просимо прислати їх, з зазначенням дат і короткого опису.

Як що фотографій набереться значне число, то Управа Товариства видасть великого альбома української збройної сили, в якому повинні знайтися всі учасники нашої славної армії від найстрашого генерала до наймолодшого хорунжого й рядового козака.

Фотографії надсилати треба вже таки зараз на адресу Воєнно-Історичного Товариства: Warszawa 22, ul. Opaczewska 54 m. 16 M. Sadowskyj.

НА УВАГУ УКРАЇНСЬКОГО ГРОМАДЯНСТВА В КРАЮ І НА ЕМІГРАЦІІ

З нагоди Великого Свята —

950-тиліття Охрищення України-Руси що його обходитиме урочисто увесь Український Народ, — в цьому 1938 році, вийшов друком новий гарний твір нашого відомого українському загалові композитора п. Юрія Пономаренка под назвою :

Г і м н С в. В о л о д и м и р о в і

(на чоловічий хор).

Ця нова річ добре видана друком в Парижі накладом протоієрея Іл. Бриндзана, Настоятеля Української Православної Парафії у Франції. Набувати можна:

У Франції : В Бібліотеці ім. С. Петлюри в Парижі — 41,
Rue de la Tour d'Auvergne. Paris 9.

В Польщі : У Представника «Тризуба» п. Липовецького:
Warszawa Wilcza 45. m. 3.

та в Книгарні Наукового Т-ва ім. Т. Шевченка
у Львові: Львів, Ринок 10.

Ц і н а : у Франції — 5 фр., у Польщі — 1 зол., в Сполучених Штатах Америки та в Канаді — 25 центів.

Кожна Українська Громада чи Гурток, Т-во чи Об'єднання, що готується до величавого цього свята всеукраїнського повинна набути цей твір, що надасться прекрасно для святкування великої в життю Українського Народу події.

Хто любить Батьківщину

Мусять її добре пізнати !

Допоможе в цьому :

ГЕОГРАФІЯ

українських і сумежних земель

під загальною редакцією доц. д-ра В. Кубійовича
при співпраці більшого числа фахівців

512 стор. великого формату, на доброму ілюстраційному папері, прикрашена 420 мапами, діаграмами й ілюстраціями.

Ціна — 28 зол. в полотняній оправі, 30 зол. в півскіряній.

ВЕЛИКИЙ

☞ А Т Л А С У К Р А І Н И ☞

Й СУМЕЖНИХ КРАЇВ

151 багатокольорових карт, 132 статистичних
діаграм, 48 сторінок пояснюючого тексту.

Ціна — 33 зол. в полотняній оправі, 35 зол. в півскіряній.

Книжки висилаються тільки по заплаченню — Замовлення :
Український Видавничий Інституту, Львів, Личаківська, 4

Редакція і адміністрація : 41, rue de La Tour d'Auvergne. Paris 9
Для переказів у Франції: «Le Trident», chèque postal 898.50, Paris.

Редагує — Комітет

Адміністратор : Іл. Коєнню

Le Gérant : M-me Perdrizet